

BEKIROVA O.A.

SCIENTIFIC APPROACHES TO THE FUTURE MUSICIAN-TEACHER'S

The summary. The author of an article reveal some scientific approaches (cultural, valuable, educational) to the future musician-teacher's vocational training.

Keywords: *musical pedagogics, scientific approaches, musician-teacher's vocational training*

УДК 374.02

ДЯЧУК В.І.

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА ТА ЙОГО ПІДГОТОВКА ДО ЖИТТЄВОГО УСПІХУ

У статті розглядаються актуальні питання щодо формування життєвої компетентності особистості старшокласника, аналізується сутність та зміст життєвої компетентності як суттєвої детермінанти самореалізації, виділено сукупність ключових компетенцій, які забезпечують здатність до самореалізації, обґрунтовується доцільність цілеспрямованого формування цієї здатності саме в старшому шкільному віці.

Ключові слова: *особистість, життєва компетентність, ключові компетентності, комунікативна компетентність, соціокультурна компетентність, життєдіяльність, життєздійснення, життєвий успіх, самореалізація особистості, самовизначення.*

Особлива важливість проблеми життєвої компетентності особистості для сучасного суспільства обумовлена підвищеною динамікою і системністю соціальних змін, глобалізацією ризиків, ускладненням соціальних практик, плюралізацією життєвих стратегій і стилів. Національна доктрина розвитку освіти [4] однією з головних цілей освіти ХХІ ст. проголошує створення умов для розвитку відповідальної особистості, здатної до самоосвіти і саморозвитку, що прагне змінити на краще своє життя і життя країни. Міжнародна комісія ЮНЕСКО з питань освіти в ХХІ столітті відзначає:

«Главной задачей образования на современном этапе развития человеческой цивилизации должно стать создание условий для самостоятельного выбора человека, формирование готовности и способности действовать на основе постоянного выбора и умение выходить из ситуации выбора без стрессов» (Из доклада международной комиссии ЮНЕСКО по образованию в XXI веке).

«Коли змінюється філософія людини (її природи, її цілей, її мети, її реалізації), – зазначав А. Маслоу, – тоді змінюється все, а не лише філософія політики, економіки, етики й аксіології, філософія міжособистісних стосунків і самої історії. Змінюється й філософія освіти, психотерапії й особистісного розвитку, теоретичні уявлення про те, як допомогти людині стати тією, якою вона може і якій їй слід стати. Зараз ми перебуваємо у процесі такої зміни концепції здібностей, потенціалу і цілей людини. Народжується нове бачення можливостей і долі людства. Цей процес здатний викликати багато наслідків, і не тільки для наших концепцій освіти, але й для нашої науки...Я думаю, що зараз у нас є можливість розпочати формування нового погляду на людську природу як на «цілісну, єдину, складну психічну систему [2]».

Усе це викликає необхідність формування життєвої компетентності особистості як інтегративної якості, що системно характеризує її реальну здатність адекватно і відповідально реагувати на соціальні зміни, усвідомлювати загрози розвитку людства, враховувати соціальні й індивідуальні потреби і можливості особистісної самореалізації і здійснювати на цій основі відбір способів і засобів досягнення бажаного майбутнього, а також застосовувати набуті знання, навички та вміння адекватно різним життєвим ситуаціям. Отже, в сучасних умовах набуття особистістю життєвої компетентності стає об'єктивним запитом як індивідуального, так і соціального життя.

Метою статті є розгляд актуальних питань щодо формування життєвої компетентності особистості старшокласника, аналіз змісту життєвої компетентності як суттєвої детермінанти самореалізації, обґрунтування доцільності цілеспрямованого формування цієї здатності саме в старшому шкільному віці.

Аналіз стану наукової розробки проблеми показує, що її дослідження стають усе більш інтенсивними і різноспрямова-

ними. Останні дослідження і публікації свідчать, що життєва компетентність – поняття не нове. Поняття «компетенція» відносно освіти і виховання підростаючого покоління у зарубіжній педагогічній науці вживається порівняно недавно, останні 10–15 років. А в наукових колах України про проблему компетенцій стали говорити після того, як в березні 1996 року в Берні відбувся симпозіум з теми «Ключові компетенції для Європи» у рамках проекту «Середня освіта для Європи», де було відзначено: «Якщо ми хочемо дати підростаючому поколінню шанс на успіх, то важливо точно визначити основні знання, «фундамент» компетенції, якими повинні оволодіти учні, щоб підготуватись або до самостійного життя, або до отримання вищої освіти [6, с. 18]».

Вивченням проблеми формування життєвої компетентності займались європейські педагоги Г. Халаш, Д. Куллахан, французький педагог Ж. Перре. Найбільш розробленими є її педагогічний (Б. Вульфсон, С. Гессен, В. Долл, І. Єрмаков, Т. Єрмаков, Т. Каткова, О. Кононко, Дж. Куллахан, Л. Пермінова, Ж. Перре, Дж. Равен, Б. Рей, М. Рижаків, І. Тараненко, Г. Халаш), соціально-психологічний (К. Абульханова-Славська, В. Дружинін, О. Коржова, А. Мінаєв, Л. Мітіна, К. Обуховський, Л. Петровська, М. Попова, Л. Сохань, Е. Старовойтенко, Т. Титаренко, В. Циба) та соціологічний (З. Бауман, П. Бергер, П. Бурдьє, Е. Гідденс, О. Злобіна, Л. Іонін, І. Мартинюк, Т. Лукман, Т. Резнік, Ю. Резнік, Н. Соболева, В. Тихонович, У. Томас, А. Шюц) аспекти. Теоретичні основи використання системного підходу до цілісного формування особистості в дослідженні соціально-педагогічних проблем освіти та виховання розроблені І.Д. Бехом, В.С. Болгаріною, В.Г. Бутенком, І.І. Болдирєвим, Л.І. Новіковою, Г.Н. Філоновим, В.А. Караковським, Л.А. Воловичем, Ю.К. Бабанським, А.Т. Куракіним, Г.Г. Габдуліним.

Педагогічне осмислення мікросередовища як фактора формування особистості та підготовки соціальних педагогів здійснювалось В.Г. Бочаровою, С.У. Гончаренком, І.А. Зязюном, Л.Г. Коваль, О.Л. Кононко, І.А. Костюком, В.Г. Кузем, М.П. Лукашуком, В.Ш. Масленніковою, В.В. Москаленко, Н.Г. Нічкало, В.М. Оржеховською, В.Г. Постовим, Г.П. Пустовітом, В.В. Радумом, О.Я. Савченко, А.Й. Сиротенком, К.І. Чорною та іншими вченими.

Життєва компетентність людини – це системна властивість особистості; цілісна, ієрархічна, динамічна система здатностей людини (або окремих, функціональних компетентностей), яка дозволяє людині досягти успішної, оптимальної життєдіяльності у усіх її проявах (діяльності, спілкуванні, пізнанні та відносинах), свідомо і творчо розвивати свою особистість та здійснювати власне життя, набувати і виконувати соціальні ролі, самостійно робити вибір вчинків, необхідних для розв'язання життєвих проблем, вирішення складних життєвих ситуацій. Феномен «життєва компетентність» є багатовимірним і у ньому доцільно виокремити такі основні виміри, як метаантропологічний (фіксує здатність особистості до індивідуального відтворення основних атрибутів людського життя у процесі самого життя, до продуктивного вирішення життєвих завдань, що визначаються специфікою людського способу буття у світі), індивідуально-особистісний (фіксує спроможність людини бути особистістю і жити як особистість, тобто бути здатною до самовизначення і самоздійснення), ситуативний (фіксує здатність особистості адекватно реагувати на обставини життя і знаходити адекватні рішення у конкретних життєвих ситуаціях) і соціальний (фіксує здатність особистості до продуктивного вирішення життєвих завдань, що визначаються специфікою соціального способу буття людини як у цілому, так і в його історичній і соціокультурній конкретності).

До функціональних компетентностей (здатностей), на основі яких відбувається становлення життєвої компетентності особистості можна віднести.

1. Базові (особистісно-центровані) компетентності, які є фундаментом для вирішення людиною різноманітних життєвих ситуацій, побудови похідних здатностей – когнітивна, емоційно-вольова, творча, духовна (моральність), фізична компетентність.

2. Похідні (суспільно-центровані), які засновані на певному поєднанні базових – соціальна (соціально-психологічна, соціально-рольова, комунікативна), трудова (професійна), економічна, технологічна, інформаційна, громадянська (політико-правова) компетентність.

На підставі аналізу сучасних педагогічних і соціально-психологічних концепцій життєвої компетентності особистості, виокремлені і змістовно схарактеризовані ключові компетент-

ності особистості, що мають наскрізне універсальне значення, в цілому визначаючи міру її життєстійкості і життєздатності, а саме: здатності до співпраці і комунікації, навчання протягом усього життя, застосування своїх знань на практиці, креативність (інноваційне ставлення до себе і світу), самокомпетентність, здоров'я як компетентність. Одним з основних є поняття про життєтворчість – духовно-практичну діяльність особистості, спрямовану на творче проектування і здійснення свого життя; розроблюючи, коригуючи і здійснюючи свій життєвий сценарій, особистість оволодіває мистецтвом жити, в основі якого лежать засоби, методи і технології життєтворчості. Життєтворчість виступає засобом вирішення поточних і перспективних життєвих задач. Це процес упорядкування особистістю картини життя, в основу якої покладені особистісні події, процес її самовдосконалення [3, с. 5].

Таким чином, в сучасних умовах ключовим у вихованні, в освіті учнів старшої школи стає створення максимально сприятливих умов для організації процесу самовизначення учнів по відношенню до динамічного характеру сучасного суспільства, формування у них власної картини світу і уявлення про цілі і значущість майбутньої життєдіяльності. Результатом включення учнів старшої школи у вище позначені процеси є розвиток необхідних якостей сучасної людини, до яких відносяться наступні: освітня мобільність; здатність до інноваційної діяльності; здатність до мобілізації різних ресурсів для реалізації освітніх і професійних цілей; здатність до самостійної постановки і реалізації життєвих і професійних завдань; здатність до вибудовування продуктивної комунікації із різним статусом і професією.

Висновки. Отже, правомірно і доцільно залучити поняття успіху до змісту життєвої компетентності особистості як критерію оцінювання ефективності і продуктивності її життєдіяльності, життєздійснення, життєтворчості, що передбачає відповідь на такі питання: що власне означають успішність і неуспішність життєдіяльності та життєздійснення, і від чого вони залежать. Життєвий успіх має невід'ємний етичний вимір, процесуальний і системний характер і ним можна управляти, організуючи свою життєдіяльність і життєздійснення відповідним чином, що вимагає від особистості здатності до самоменеджменту. Сьогодні для старшокласника особисто значущим

стає пошук власного «я», вибудовування життєвих перспектив для самореалізації в зовнішньому світі, наявність поля вибору і вміння його зробити, усвідомлення своїх сильних і слабких сторін, розвиток готовності аналізувати наслідки свого вибору і робити висновки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: наук-метод. збірн. – П.П. Горностай. К.: Контекст, 2000. – С. 44-47.
2. Маслоу А. Психология бытия.— М.: «Редол-Бук», «Ваклер», 1974. – №33.
3. Мистецтво життєтворчості особистості: Ч. 1. Теорія і технологія життєтворчості / За ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова. – К.: ІЗМН, 1997. – 392 с.
4. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002.
5. Психологія і педагогіка життєтворчості / За ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, В.О. Тихоновича. – К.: ІЗМН, 1996. – 792 с.
6. Совет Европы. Симпозиум по теме «Ключевые компетенции для Европы» – Берн, Швейцария, 27-30 марта 1996: Оос. ОЕС8 5С 5ес (96) 43.

ДЯЧУК В.И.

ФОРМИРОВАНИЕ ЖИЗНЕННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ЛИЧНОСТИ СТАРШЕКЛАСНИКА И ЕГО ПОДГОТОВКА К ЖИЗНЕННОМУ УСПЕХУ

В статье рассматриваются актуальные вопросы относительно формирования жизненной компетентности личности старшеклассника, анализируется сущность и содержание жизненной компетентности как существенной детерминанты самореализации, выделена совокупность ключевых компетенций, которые обеспечивают способность к самореализации, обосновывается целесообразность целенаправленного формирования этой способности именно в старшем школьном возрасте.

Ключевые слова: *личность, жизненная компетентность, ключевые компетентности, коммуникативная компетентность, социокультурная компетентность, жизнедеятельность, жизненный успех, самореализация личности, самоопределение.*

DJACHUK V.P.

FORMATION OF VITAL COMPETENCE OF PERSONALITY OF SENIOR STUDENTS AND THEIR PREPARATION FOR SUCCESS IN LIFE

The actual of senior pupils are examined in the article. The essence and contents of vital competence as essential definitions of self-rea-

lization are analysed, the combination of key competences providing the ability for self-realization is selected, the expediency of the purposeful formation of this ability at the senior age is grounded.

Key words: personality, vital competence, key competences, communicative competence, socio-cultural, vital functions, vital success, self-realization of personality, self-determination.

УДК 378. (14)

КАЛІНІНА Л.А.

м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розглядаються питання формування педагогічної майстерності майбутніх вчителів засобами театральної педагогіки як однієї із важливих складових професійної компетентності вчителя.

Ключові слова: театральна педагогіка, педагогічна майстерність, професійна компетентність, педагогічне спілкування.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства велика увага повинна звертатися на всі соціальні фактори існування дитини в школі, які впливають на процес становлення та розвитку дитини як особистості, які частіше всього зумовлюють її подальше навчання та виховання дитини. Тому так важливо на високому рівні забезпечити теоретичну і практичну підготовку майбутніх учителів, педагогічна діяльність яких реалізується в умовах сучасного соціуму. Потрібно постійно посилювати практичну спрямованість педагогічної освіти для розвитку у майбутніх учителів фахової майстерності, підвищувати рівень їх психологічної культури, моральної вихованості, національної самосвідомості і громадянської активності.

Освіта, як визначено Національною доктриною розвитку освіти в Україні, повинна мати гуманістичний характер і ґрунтуватися на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності. Важливою умовою до-